

Områdefornyelse i Hesselager

Bevaring af byens huse

Kriterier for støtte

August 2023

Svendborg
Kommune

Indhold

Intro	3
Kriterier for støtte	4
Kulturmiljøet	8
Lokale bygningsstile	12
Bilag - byggeri før 1960	16

Områdefornyelse er en indsats, hvor kommunen med støtte fra staten omdanner et byområde, der trænger til et "løft".

Målet er at sætte gang i udviklingen, dels for at fastholde borgere og erhvervslivet i byen, dels for at tiltrække endnu flere tilflyttere og private investeringer.

Istandsættelse af byens bevaringsværdige huse skal bidrage til fornyelsen af Hesselager.

Intro

Støtte til ansigtsløft

I forbindelse med områdefornyelsen af Hesselager har kommunen øremærket 1,75 mio. kroner som støttemidler til at renovere nedslidt byggeri på og omkring Østergade og Langgade. Det udspringer af områdefornyelsens indsatsområde "Byens ansigt", hvor målet er at give de centrale gaderum et tiltrængt ansigtsløft. Ved at tildele økonomisk støtte er det håbet, at husejere får incitement til at sætte deres huse i stand. Målet er at byens borgere skal genvinde stoltheden over deres by.

Støttemidlerne kommer fra landsbyfornyelsespuljen, hvor staten dækker 60 % og kommunen 40% af støttebeløbet. Kriterier for støtte har ophæng i Lov om byfornyelse og udvikling af byer.

Værdiskabende kulturarv

Erfaringer viser, at byer med velbevarede kulturmiljøer har en stærk identitet, som kan bidrage til at tiltrække ressourcestærke borgere. En velbevaret kulturarv er dermed værdiskabende for byen som helhed, men også for den enkelte grundejer, da det øger værdien af det enkelte hus.

Støtte til renovering skal derfor tage afsæt i at bevare og forskønne byens kulturhistoriske huse inden for det kulturhistoriske stationsmiljø omkring Langgade og Østergade.

Samtidig er det målet at kick-starte en større opmærksomhed på værdien af byens kulturarv, så de enkelte grundejere i højere grad ønsker at istandsætte byens kulturhistoriske huse. Publikationen beskriver derfor også byens kulturmiljø og de bygningsarkitektoniske stilarter, som præger det lokale bybillede.

Bæredygtige byer og lokalsamfund

Ønsket om at bevare byens huse har også afsæt i FN's verdensmål 11 om bæredygtige byer og lokalsamfund.

Ofte har kulturhistoriske bygninger høj arkitektonisk kvalitet, hvor det enkelte bygningsværk er funktionelt, æstetisk tiltalende, velintegreret i sine omgivelser og håndværksmæssigt veludført – og dermed også langtidsholdbart og bæredygtigt. Det handler derfor om så vidt muligt at bevare vores bygninger og renovere med omtanke for de særlige arkitektoniske kvaliteter, som holder generation efter generation.

Det mest bæredygtige er – populært sagt – det, der ikke bygges, og at vi i stedet passer godt på de bygninger, vi allerede har. Bygningsbevaring har derfor flere formål. Vi rækker bagud med varetagelse af vores kulturarv, og ser fremad ved ikke at bruge unødige ressourcer på at bygge nyt.

01.

Kriterier for støtte

Hvem kan søge?

Ifølge lovgivningen er støtte til renovering af private ejendomme betinget af, at der er tale om boligbyggeri, at bygningen er fra før 1960 og at byggeriet er væsentligt nedslidt.

Ejere af private boliger, andelsboliger og udlejningsvirksomheder kan søge om støtte til renovering af deres bygninger. Der bliver ikke givet støtte til boligejendomme, der har status som fritids- eller sommerhus.

For at understøtte områdefornyelsens indsatsområde "Byens Ansigt" er støtten forbeholdt boligbyggeri inden for det historiske kulturmiljø Ny Hesselager, og huse der er synlige fra Østergade og Langgade vil blive opprioriteret. Kulturmiljøet er udpeget i kommuneplanen, hvor der er opstillet en række mål og retningslinjer for, hvordan kulturarven skal beskyttes og styrkes.

Udover at give støtte til privat renovering har kommunen også mulighed for selv at opkøbe nedslidte huse med henblik på nedrivning eller istandsættelse. Dette vil i så fald kun ske gennem frivillige aftaler.

Hvad kan man søge støtte til?

Udgangspunktet er at sikre kulturmiljøet gennem bevarelse af byens huse. Støtte er derfor rettet mod renovering af husets ydre dele f.eks. til udskiftning eller renovering af:

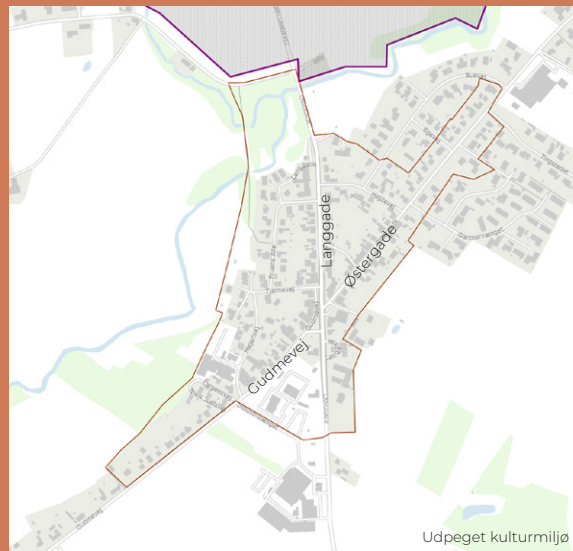
- tage, herunder tagrender i fbm tagudskiftning samt skorstene, kviste, tårne og ovenlys
- ydermure, herunder facadeudsmykning og arkitektoniske detaljer
- vinduer, herunder opsætning af indvendige forsatsrammer og udskiftning til vinduer med koblede rammer
- døre og porte, karnapper, altaner, verandaer og udestuer, der er en del af den oprindelige bygning
- fundamenter og dæk, herunder kælderhalse, indgangspartier, herunder udvendige adgangstrapper

Derudover kan udgifter til rådgivning fra f.eks. arkitekt eller ingeniør indregnes i tilskuddet.

Vilkår for støtte

For at opnå tilskud til renovering skal istandsættelsen ske i overensstemmelse med bygningens oprindelige arkitektoniske byggestil og håndværksmæssige traditioner. Kommunen vil stille en række vilkår i forbindelse med tilsagn om støtte, hvor der vil blive taget afsæt i principper beskrevet på side 7. Hvis ikke vilkårene overholdes kan tilsagn om støtte blive trukket tilbage.

Støtte er betinget af at arbejdet er udført af en momsregistreret håndværksvirksomhed. Udgifter som dækkes af anden støtte, forsikring, rabat eller lignende kan ikke indgå i de støtteberettigede udgifter. Ejendom-

Kommuneplan 2021

Ny Hesselager - redegørelse

Kulturmiljøet Ny Hesselager er en ny by opstået ved den nye Svendborg-Nyborgvej efter cirka 1870 syd for den oprindelige Hesselager landsby. Byen fortæller om periodens bymæssige ekspansion og udvikling med fremvækst af nye bysamfund på landet baseret på lokale industrier og infrastruktur, jernbaner og store landeveje. I Ny Hesselager kan man knibe øjnene sammen og føle sig hensat til mellemkrigstidens Korsbæk fra tv-serien Matador.

Mål

- kulturmiljøet Ny Hesselager bevares og synliggøres som eksempel på bygningskultur og bykvalitet i en ny by opstået i forbindelse med jernbanestationer og industrialisering på Fyn,
- understøtte videreudvikling af området som et attraktivt byområde,
- udviklingen indenfor kulturmiljøet sker på baggrund af stedets kvaliteter, særpræg og lokal identitet.

Retningslinjer

Inden for kulturmiljøet vist på kortet må der kun gives tilladelse til og planlægges for aktiviteter, herunder bebyggelse og anlæg, såfremt:

- der er tale om aktiviteter, som ikke forringer kvaliteten og oplevelsen af kulturmiljøet,
- de bærende bevaringsværdier ikke tilsidesættes.

mens ejer har pligt til at oplyse om der er givet andre økonomiske tilskud til arbejderne.

Hvor meget tilskud kan man få?

Tilskud til renovering kan højst udgøre 50 % af de støtteberettigede udgifter inkl. moms. Der kan højst opnås et støttebeløb på 200.000 kr. pr. ejendom. Støtten ydes som et skattefrit tilskud.

Plan- og Lokalsamfundet har givet kommunens administration kompetencen til at træffe afgørelse om udbetaling af støttemidler. Det sker ud fra en konkret faglig vurdering af den enkelte ansøgning. Afgørelser er endelige og kan ikke påklages.

Hvordan ansøger man?

Ansøgning skal ske skriftligt og indeholde:

- Udfyldt ansøgningskema, herunder tilsagn om at kommunen kan indhente prisvurdering af byggeriets handelsværdi før arbejder sættes i gang
- Billeder af ejendommen, herunder af bygningsdetaljer der søges om tilskud til at istandsætte
- To uvildige tilbud fra relevante, momsregistrerede håndværkere på de arbejder, der søges tilskud til. Arbejder i de to tilbud skal være ens, så tilbuddene er sammenlignelige.

Kommunen kan stille krav om oplysninger omkring projektet, ejendommen og ejers økonomi i det omfang det er relevant for behandlingen af ansøgningen.

Ansøgningskema og vejledning findes på kommunens hjemmeside på adressen svendborg.dk/om-kommunen/kommunen-i-udvikling/landsbyfornyelse

Ansøgningen sendes på mail til plan@svendborg.dk eller pr. brev til Svendborg Kommune, Byg og Byudvikling, Plan, Frederikshøj 4, 1. sal, 5700 Svendborg.

Ansøgningsrunder

Der er tre ansøgningsrunder med følgende frister:

- **15. januar 2024**
Puljen udgør 1 mio. kroner.
Svar på ansøgning senest i uge 9, 2024.
- **24. juni 2024**
Puljen udgør 500.000 kroner samt eventuelt overskydende midler fra 1. ansøgningsrunde.
Svar på ansøgning senest i uge 36, 2024.
- **13. januar 2025**
Puljen udgør 250.000 kroner samt eventuelt overskydende midler fra 2. ansøgningsrunde.
Svar på ansøgning senest i uge 9, 2025.

I forbindelse med tilsagn om støtte fastsættes der frister for arbejdets udførelse og aflevering af byggeregnskab. Udgangspunktet er, at arbejdet skal være udført inden for 6 måneder efter at tilsagnet er modtaget.

I henhold til lovgivningen kan en renovering som allerede er udført eller igangsat ikke modtage støtte. Det skyldes at kommunen skal kunne stille krav til udførelsen. Det er derfor vigtigt, at arbejdet ikke er igangsat forud for et tilsagn, da muligheden for støtte ellers bortfalder. Derfor kan man komme ud for, at man må vente med at udføre projektet, hvis man ønsker tilskud fra puljen.

Udbetaling af støttemidler

Efter at arbejderne er udført, skal kommunen have tilsendt:

- Udfyldt regnskabsskema
- Billeddokumentation af de færdige arbejder for at sikre at vilkår for støtte er overholdt
- Faktura fra de udøvende håndværkere
- Kvittering for at faktura/beløbet er betalt

Kommunen vil eventuelt komme på tilsyn under og efter arbejdets udførelse for at sikre at renoveringen lever op til de aftalte vilkår for at få tildelt støttemidler.

Støtten kommer først til udbetaling, når arbejdet er udført i overensstemmelse med aftalte vilkår, og der er indleveret et endeligt byggeregnskab som kommunen har godkendt. Udbetaling af støttemidler sker til ejendommens hovedejers.

Kommunen kan kræve tilskuddet helt eller delvist tilbagebetalt. Det sker hvis ejendommen sælges inden for 2 år efter istandsættelsen, og der er opnået en gevinst, som overstiger den sædvanlige ejendomsprisstigning i den forløbne periode. Overdragelse til medejers, ægtefælle og livsarving er dog undtaget.

Spørgsmål

Eventuelle spørgsmål kan rettes til kommunens planafdeling på tlf. 62 23 30 00 eller plan@svendborg.dk.

Principper for renovering

Tagflader

- Istandsættelse skal være i overensstemmelse med den oprindelige tagform, tagbeklædning og bygningsdetaljer, som fx skorstene, tårne og spir. Skorstene, der ikke er i brug, kan anvendes til fx føring af mekanisk ventilationsafkast.
- Hvis taget skal efterisoleres skal det ske indvendigt, så tagets oprindelige tagform, udvendige dimensionering og profil bevares eller genskabes.
- Vælg materialer der passer til ejendommens oprindelige byggestil, fx tagsten i vingetegl samt tagrender og nedløbsrør i zink.

Facader

- Istandsættelse skal være i overensstemmelse med byggeriets oprindelige facader fx blanke mure, nye furer, farver og bygningsdetaljer herunder udsmykninger, indfatninger og gesimsbånd.
- Hvis der mangler kendskab til facadens oprindelige farve, skal farven på pudsede og malede overflader tilpasses efter ejendommens håndværksmæssige traditioner, stilart og de omkringliggende ejendomme.
- Ved facaderenovering må udvendige tekniske anlæg ikke være synlige fra gadesiden.

Vinduer og døre

- Murhuller til vinduer og døre skal bevare de oprindelige størrelser og dimensioner.
- Ofte er de oprindelige døre og vinduer lavet af materialer med en lang levetid, og de skal derfor så vidt muligt bevares og istandsættes. Det er muligt at foretage indvendig energirenovering af vinduer og døre, hvor de oprindelige, udvendige karme og rammer bevares.
- Er det ikke muligt at istandsætte de oprindelige vinduer og døre, eller er de nuværende vinduer og døre tidligere udskiftet uden hensyntagen til ejendommens originale udtryk og bevaringsværdi, kan det være nødvendigt med en udskiftning. I så fald skal vinduer og døre udføres i træ og svare til de oprindelige i størrelse, oplukkemetode, opdeling, fyldninger og opsprosnings. I opsprossede vinduer skal det yderste lag glas udføres som enkeltlagsglas med kitfals.
- Malet træværk på vinduer og døre skal være i farver, der svarer til de oprindelige og er tilpasset bygningens arkitektoniske udtryk. Ved renovering af originale vinduer og døre benyttes malingsstyper, der egner sig til ældre bygninger fx linoliemaling.

Kviste og tagvinduer

- Oprindelige kviste og tagvinduer skal bevares. Skal der ske efterisolering af kviste skal der vælges løsninger, som ikke øger de ydre dimensioner på kvistens tagflade og flunker.
- Ved etablering af nye tagkviste og tagvinduer skal de udføres i dimensioner, materialer og farver, der svarer til de oprindelige og tilpasset bygningens arkitektoniske udtryk og placeres i en ensartet rytme og med proportioner, der er tilpasset tagets fladevirkning.

Altaner, karnapper mv

- Oprindelige altaner, karnapper og lignende skal bevares. Det gælder også oprindelige bygningsdetaljer, fx ornamenterede værn og støbte altanbunde.
- Ved renovering af altaner, karnapper og lignende mindre tilbygninger er det væsentligt at de udføres, så de er i overensstemmelse med husets oprindelige håndværksmæssige traditioner og byggestil og fx ikke gennembræder gesimsbånd, facadedekorationer og -udsmykninger.

02.

Kulturmiljøet

Kulturhistorien

Ny Hesselager er som den eneste af kommunens større bymæssige bebyggelser opstået på bar mark, sydvest for den gamle Hesselager landsby.

Byen fortæller om periodens bymæssige ekspansion og udvikling med fremvækst af nye bysamfund baseret på lokale industrier og infrastruktur. Det er den af kommunens øvrige byer udenfor Svendborg by, som har haft det største antal af bymæssige funktioner.

Starten på Ny Hesselagers bymæssige udvikling må forklares ved etableringen af Svendborg-Nyborg landevejen i 1860'erne kombineret med Næringsfrihedsloven af 1857, som gjorde det muligt at drive handel udenfor købstæderne.

Hesselager Apotek fra 1870 markerede begyndelsen på en ny byudvikling ved Hesselager. Derefter kom lægebolig og kro i 1870'erne (kroen nedrevet og opført som hotel i 1907). I 1880'erne opstod mejeri, bryggeri, dyrlægebolig og købmandsgårde samt margarinefabrik i 1894. Byudviklingen var således godt i gang, da jernbanen kom til byen i 1897 med tilhørende station.

I perioden 1890-1901 skete der en større vækst i antallet af mindre beboelseshuse, såsom håndværker-, landarbejder- og butikstilknyttede boliger i Ny Hesselager. Under 10 % af befolkningen i Ny Hesselager var i 1901 beskæftiget i landbruget. I stedet for var de beskæftiget med håndværk, handel og industri. Befolkningens og byens vækst synes at have varet indtil 1960'erne, hvor flere virksomheder lukkede.

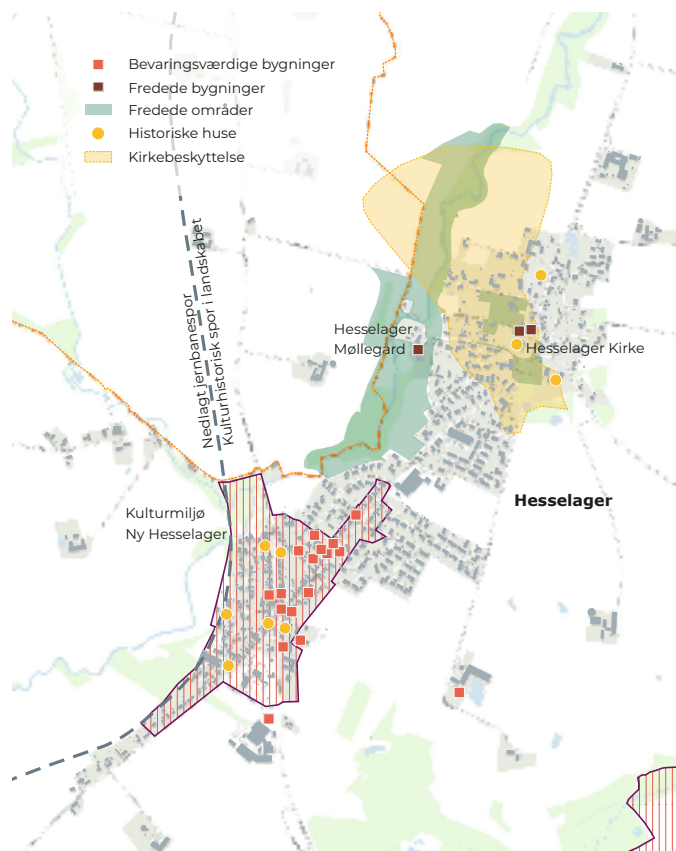
Ud over de allerede nævnte funktioner har byen rummet et drengehjem – i tidligere latinskole - biograf fra 1942, mineralvandsfabrik, flødefabrik, pindefabrik og udgivelsessted for Fynsposten. Alt sammen vidner om en driftig by med et levende handels- og erhvervsliv.

Karakteristik af Ny Hesselager

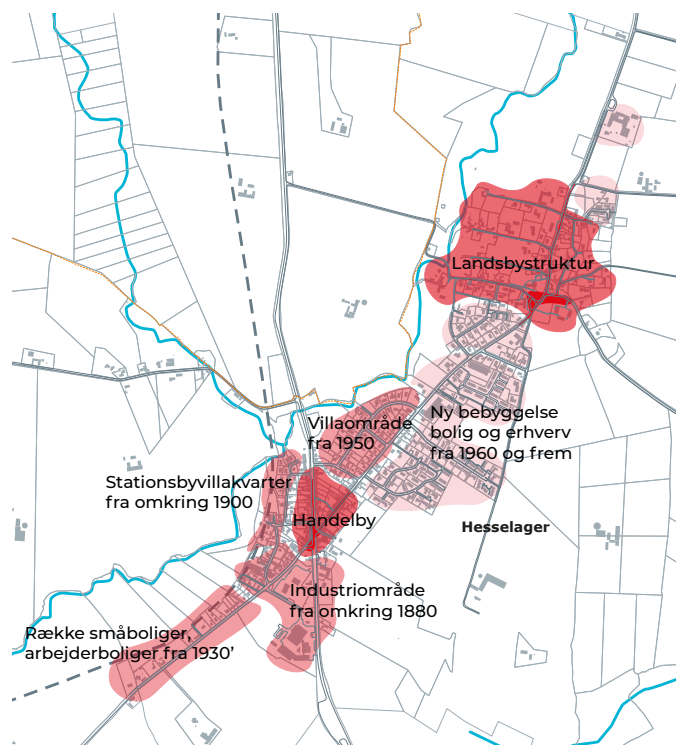
Ny Hesselager er opbygget omkring krydset mellem Nyborg Landevej, som gennem byen hedder Langgade, og Østergade/Gudmevej. Byens centrum er ved selv krydset.

Her ses Hesselager Hotels store, lyse bygning og to høje hjørnebygninger med markante hjørnekviste danner en portal til Østergade, byens handelsmæssige hovedgade. Bygningen på hjørnet af Langgade og Tjørnevej er også markant i gadebilledet.

I Østergade findes en række nuværende og tidligere butikker, og gaden er særligt i den sydlige del tæt bebygget. Længere mod nord tager gaden mere karakter af villaområde, og bebyggelsen bliver nyere. På hjørnet

Kulturmiljøer og bevaringsværdier i Hesselager

Bygningstypologier i Hesselager

af Østergade og Egevej ligger den tidligere Hesselager biograf.

Bebyggelsen i Langgade er ligeledes tæt, men generelt lavere (1½ etage). Undtagelsen er plejehjemmet i den nordlige del. Gaden har heller ikke i samme grad som Østergade karakter af handsgade, omend det er her man finder byens oprindelige apotek.

Øst for Langgade findes den nedlagte station og byens "industriområde", hvor mejeriet blot er en af flere industrimæssige bygninger der markerer sig. Mod sydøst langs Gudmevej ligger en karakteristisk række småboliger, formodentlig arbejderboliger fra 1930'erne.

Øst for Langgade ligger et "stationsbyvillakvarter", hvor hovedparten af husene er fra omkring år 1900, men med enkelte nyere huse. Også mod nord mellem Østergade og Langgade findes et villakvarter, opstået lidt senere, fra 1930'erne og frem.

Samlet set fremstår byen som fortællerig, enkelt opbygget bydannelse med klare, karakterfulde bydele. Østergades karakter af handsgade kan stadig erkendes, selv om flere butikker er ombygget til boliger.

Arkitektur og byggeskik

Ny Hesselager rummer dels en række markante enkeltbygninger, men især en række typerene eksempler på småbyens boligbyggeri. Blandt enkeltbygningerne er hotellet, i en karakteristisk, næsten badehotellignende nyklassicisme, og apoteket i sin tids fine detaljerede historicisme, de mest markante.

Stationsbykarakteren kommer i det hele taget til udtryk gennem en række facadehuse og villaer i de historicistiske og nationalromantiske stilarter, karakteriseret ved en fint detaljeret og ornamentet arkitektur, domineret af facader i røde tegl, og tage der ofte oprindeligt har haft skiferbelægninger. Hertil kommer så senere perioder særligt inden for hus- og villabyggeriet.

Bærende bevaringsværdier og sårbarhed

De bærende bevaringsværdier omfatter enkeltbygninger som enten har eller klart fortæller om den oprindelige funktion:

- Apoteket, hotellet stationen, mejeriet, biografen, butikker samt enkelte industrivirksomheder.
- Det centrale byrum omkring krydset Østergade/Langgade med de markante hjørnebygninger, samt Østergades karakter af handsgade.
- De tydeligt forskelligartede karakterer i boligområderne langs Gudmevej, Østergade, Fruens Allé og Buevej.

Kulturmiljøet er især sårbart overfor funktionsændringer og ombygning af bygninger der skjuler de tidligere karakterer, herunder ikke mindst i boligområderne, hvor større ændringer som oppudsning af facader eller uheldige tagudskiftninger kan ændre den sammenhængende karakter af hele boligområdet.

SAVE

SAVE står for "Survey of Architectural Values in the Environment". SAVE metoden anvendes til at kortlægge og vurdere byers og bygningers arkitektoniske, kulturhistoriske og landskabelige værdier. SAVE registrerede bygninger indgår i den landsdækkende database FBB under Slots- og Kulturstyrelsen.

I Svendborg Kommune indgår SAVE registrerede bygninger i kommuneplanen, hvor det gælder at bygninger med en SAVE værdi på 1-4 ikke må nedrives. Fravigelse kræver særlig tilladelse fra kommunen.

I Hesselager er der senest foretaget en SAVE registrering af bevaringsværdige huse i 2011. Det står dog klart, at den eksisterende SAVE registrering ikke er tidssvarende og bør opdateres. Blandt andet er hotellet, det gamle mejeri og det tidligere apotek ikke udpeget som bevaringsværdige bygninger, hvorimod andre huse uden mærkbar værdi er udpeget. Håbet er derfor, at få revideret SAVE udpegningerne i Hesselager i forbindelse med den kommende revision af kommuneplanen.

Tidligere SAVE-undersøgelser har ofte kun registreret bygninger opført indtil 1940. Dermed er mange af velfærdssamfundets og det sene industrisamfunds bygninger ikke er medtaget. Og deres bevaringsværdi er derfor heller ikke vurderet. I dag anbefales det at registrere bygninger helt frem til 1970, 1980 eller 1990 for få overblik over bevaringsværdierne for en større del af kommunens bygningsmasse.

SAVE kan anvendes til at kortlægge og vurdere byers og bygningers arkitektoniske, kulturhistoriske og landskabelige værdier.

SAVE-undersøgelser kan give politikere og embedsmænd overblik over de arkitektoniske og kulturhistoriske kvaliteter, og være en hjælp, når der skal tages beslutninger om byudvikling, byomdannelse eller udvikles en arkitekturpolitik eller til oplysning af borgerne om, hvad der er bevaringsværdigt.

Udpluk fra Slots- og Kulturstyrelsens hjemmeside

- Kig, sigtelinje
- Udsigt, vue
- Dominerende bygningsværk
- Rumdannende bygning, bebyggelsesmønster
- Enkeltstående træ
- Kulturmiljøafgrænsning

Arkitektonisk vurdering af Ny Hesselager kulturmiljø
Kommuneplan 2021

03.

Lokale bygningstiler

APOTHEK

117

Guide til bygningsstile

Her er beskrevet de mest almindelige stilarter for bevaringsværdigt byggeri i Hesselager. Bindingsværkshuset, historicistiske og nationalromantiske huse, Bedre Byggeskik huse samt den funktionelle villa.

Stilguiden hjælper eller give idéer til, hvordan renovering og vedligeholdelse kan ske i respekt for husets oprindelige karakter og arkitektur.

Stilguiden er opbygget kronologisk, hvor den ældste byggestil er beskrevet først.

Bindingsværkshuset

Det danske bindingsværkshus er en langtidsdeltager i dansk byggetradition. Bindingsværkshuset har været med helt fra jernalderen. Frem til ca. 1930 blev der stadig opført nye bindingsværkshuse. De fleste tilbageværende ejendomme i Danmark stammer fra 1700-tallet og fremefter.

- **Vinduer:**

Småsprossede vinduer er mest almindeligt - i daglig tale kaldet bondehusvinduer. Er de originale vinduer bevaret, kan man med fordel istandsætte dem og sætte forsatsruder i for at holde på varmen. Vinduesrammerne og dørene er ofte malet i en kontrasterende farve til bindingsværket og murværket - f.eks. blå hvis murene er røde og bindingsværket sort.

- **Facader:**

Murværket i facaderne er pudset og kalket. Bygningens oprindelige farvesætning bør bevares.

- **Træværk:**

Bindingsværket på Fyn er generelt holdt i sort, men der findes også eksempler på at det er kalket over, så en bygning fremstår helt hvid uden fremhævet træværk (malet 'over stok og sten'). Træværkets oprindelige farvesætning bør bevares.

- **Tag:**

I de mindre byer ses det meget sjældent at bindingsværkshuse har andet end stråtag, i så fald er det oftest en senere tilføjelse. Hvis det er muligt bør de tilbageføres til stråtag alternativt røde vindetegl. På Fyn har det været mest almindeligt med to skorstene, og disse bør bevares eller genoprettes for at bevare egnens særpræg.

Vil man vide mere om hvordan man holder og renoverer sit bindingsværkshus, anbefales det at kontakte Center for Bygningsbevaring i Raadvad.

Klassisk bindingsværkshus

Illustrationer fra vejledning om SAVE, Slots- og Kulturstyrelsen, 2011

Historicistiske og nationalromantiske huse

Det historicistiske og det nationalromantiske hus er typisk en enkel bygning i 1½ etage med 45 graders saddeltag nogle gange med en frontispice, som kan være placeret midtfor i bygningskroppen eller til en af siderne.

Det skiller sig ud ved at have historiske referencer i de mindre detaljer på bygningen, f.eks. vinduesindramninger, udskårne spærender, formstøbte mursten eller andre fine muringsdetaljer. Typisk for stilarten er, at det individuelle udtryk var vigtigt og der kan derfor tit være nogle lidt løjerlige detaljer især med gesimsbånd, vinduesudformninger, vinduesindramninger og træværk.

De nationalromantiske byhuse er typisk kendetegnet ved skiftende lidt atypiske vinduesformater og detaljering med danske/nordiske referencer (blomster, runelignende tegn mv.). Deres oprindelige bemaling er på træværk typisk meget farverig og detaljeret. De historicistiske byhuse er mere klassiske i deres detaljering og knapt så farverige.

- **Vinduer:**

Vinduerne i historicistiske byhuse er sprosset op. De senere eksempler har typisk dannebrogsvinduer, hvor de lidt tidligere eksempler har haft vinduer med mindre rundefelter. De nationalromantiske huse har en mangfoldighed af vinduesformater i samme hus, som er en vigtig del af husets udtryk. Er de oprindelige vinduer af god kvalitet kan de ofte istandsættes, og energiforbruget kan begrænses ved at isætte forsatsruder. Ellers kan vinduerne udskiftes til nyere af samme format og detaljering i koblede rammer.

- **Facader:**

Fremstår typisk enten i blank mur eller pudset og kalket murværk. Soklen kan ofte være detaljeret med puds der er tilegnet en udformning som natursten. Dette bør bevares eller genoprettes.

Kampestenssokler ses typisk på nationalromantiske huse. Vinduer og døre er ofte indrammet enten med betonstuk eller formstøbte mursten. Indramningerne er en vigtig del af facaden og bør bevares eller genoprettes.

- **Træværk:**

Træværk ved gavle, kviste og udhæng er ofte udskåret og malet for at fremhæve dets udformning. Ofte er det også fremhævet ved fremspring i murværket, hvor de mødes. Detaljeringsgraden bør bevares på træværket, såfremt det er nødvendigt at udskifte det.

- **Tag:**

Oftest er tagene udformet som tegltag eller skifer-tag med udhæng. Der bør ikke afviges fra originaludtrykket, da det har stor betydning for facadens samlede udtryk og proportioner, når tagfladen er stor (pga. den høje hældning). Tagene kan være udført med udhæng med synlige udskårne spærender.

Bedre Byggeskik huse

I starten af det 20. århundrede oprettede man tegnehjælpen som et billigt tilbud til bygmestre og byggherrer om hjælp til udformningen af en bygning. Dette førte til det såkaldte Bedre Byggeskik hus.

Bedre Byggeskik huset har mange mindre referencer til andre stilarter, men generelt var der lagt vægt på gode, enkle proportioner, velfungerende indretning og godt håndværk. Bygningskroppen på et Bedre Byggeskik hus er ofte sammensat, men kompakt, sluttet og harmonisk komponeret.

Det mest gennemgående træk for Bedre Byggeskik husene er de halvvalmede tage med høj hældning og en enkel men flot muret taggesims (dvs. uden udhæng). Der ses også kvadermurede hjørner på Bedre Byggeskik huse, men det er ikke generelt.

Hotellet - historicistisk byggeri

Bedre Byggeskik Huse på Tjørnevej

- **Vinduer:**
Ofte høje formater, typisk sprosset op med 6 eller 8 ruder. Almindeligvis er rammerne hvide. Er de oprindelige vinduer bevaret kan man med fordel bevare dem og isætte forsatsruder for at nedbringe varmetab.
- **Facader:**
Fremstår som blankt rødt murværk eller glatpudset og kalket. Er huset pudset vil det som oftest være gult med hvide detaljer. Det er vigtigt at detaljerne fremhæves ved kontrasterende bemaling.
- **Træværk:**
Tag-træværket på et Bedre Byggeskik hus er ikke synligt. Vinduer og døre er typisk hvidmalede.
- **Tag:**
Tagmaterialet er mest teglsten, men der ses også eksempler på skifertage. Det anbefales ikke at afvige fra de oprindelige materialer da disse har stor betydning for bygningens udtryk. Tagene er opskalkede (et lille svaj nederst) og uden udhæng.

Dansk funktionel villa

Fra omkring 1930 begynder der at være fokus på at skabe en smuk, enkel og funktionel form. De danske funktionelle villaer har rødder i dansk bygningskultur, men låner detaljer og en ny enkelhed fra tidens modernistiske strømninger.

Der er fortsat tale om huse med respekt for håndværket og materialerne. Man oversatte tidens internationale modernistiske stil til en skandinavisk byggeskik og tilstræbte at bygge dansk og tidsløst elegant, hverken nostalgisk eller moderne.

Kendetegnet for disse huse er en harmonisk og rolig facade, der ofte er detaljeret assymetrisk og med runde vinduer som identitetsskabende detaljer. Tagfoden er ofte meget fremtrædende og detaljeringen af

den spænder vidt, fra udhæng med pudset underside til synlige spærender og murede gesimser.

- **Vinduer:**
Som oftest 2- eller 3-fags vinduer eller enkelte vinduer, der fx er runde og er med til at skabe husets identitet. Sprossede vinduer er helt fremmede for stilen. De er som oftest udført med rammer i træ eller jern, malet enten i en farve der stemmer med facadens materialefarve eller i hvid. Vinduerne kan med fordel renoveres og tilføjes en forsatsrude indvendigt, eller erstattes med tilsvarende nyere vinduer.
- **Facader:**
Blank mur ofte i smukke farvespil er det mest typiske, enkelte er pudsede og kalkede. Det er ikke ualmindeligt at der er bånd eller andre detaljer udført med mursten i en kontrastfarve. Altaner og trappepartier er som oftest udført i beton, med værn i malet jern, med fladt profil og regulære (ikke afrundede) hjørner.
- **Træværk:**
Den danske funktionelle villa har typisk kun synligt træværk ved tagfoden. Nogle få med skodder ved vinduerne, der typisk vil være malet i en farve der er afstemt med murværket. Nogle huse har ikke synligt træværk.
- **Tag:**
Saddeltage med røde tegl (der findes også eksempler med gule tegl) og nogle med assymetrisk placeret rygning. Tagfoden (tagets møde med facaden) er ofte der hvor husets mest markante detaljering er, og der findes mange forskellige løsninger på den. Den oprindelige udformning bør bevares af hensyn til husets samlede udtryk.

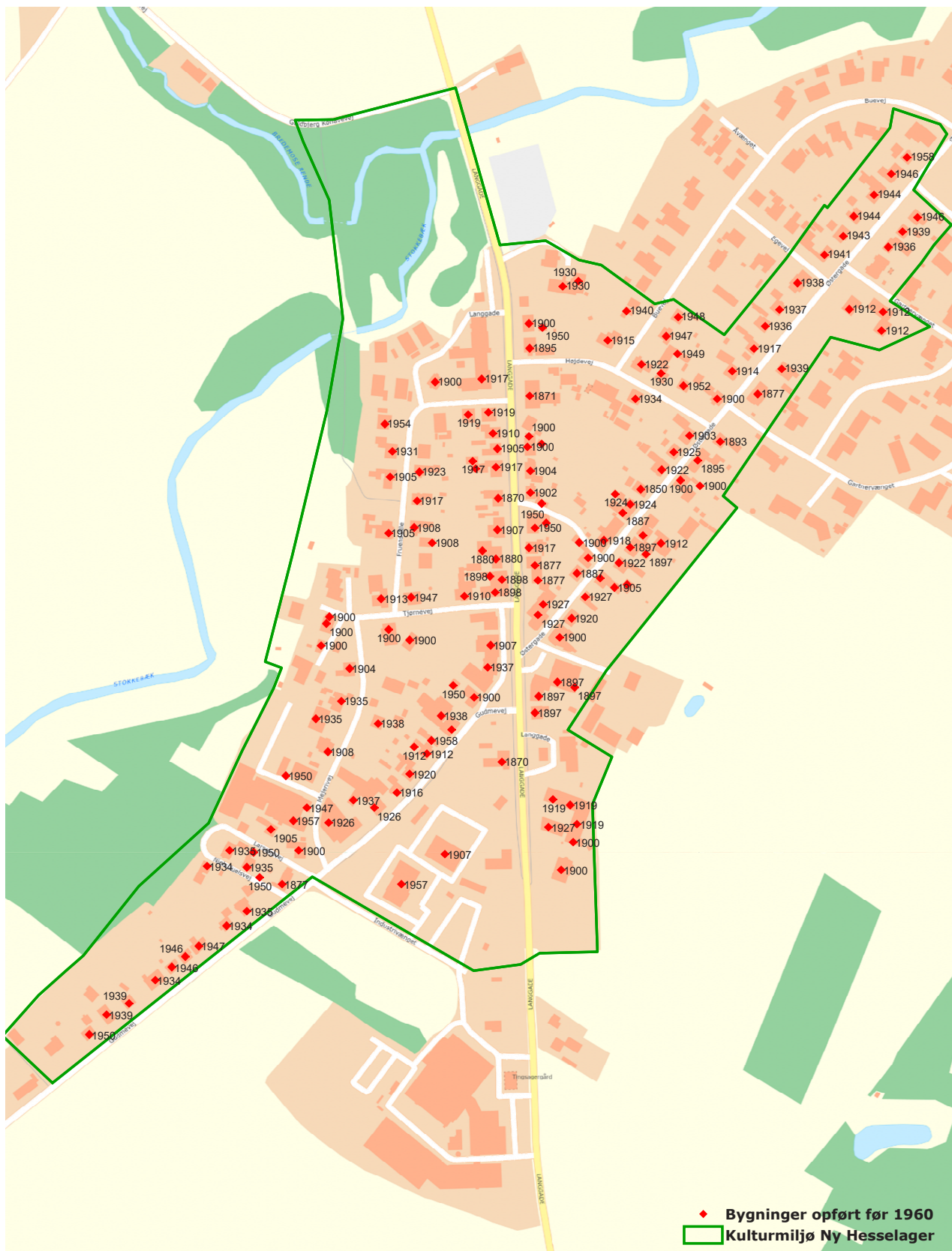
Tidligere lægehus på Højdevej - nyklassicisme

Funktionel villa på Buevej

Bilag - byggeri før 1960

Ny Hesselager - byggeri før 1960

På kortet på side 16 ses udpegning af alle bygninger, som er opført før 1960. Udpegninger omfatter også erhvervsbygninger, garager o.lign.

I alt 110 boligejendomme kan potentielt søge støtte. Disse ejendomme fremgår af nedenstående liste:

Buevej	2	1947
Buevej	4	1948
Fruens Alle	1	1913
Fruens Alle	3	1905
Fruens Alle	4	1908
Fruens Alle	6	1917
Fruens Alle	7	1905
Fruens Alle	8	1923
Fruens Alle	9	1931
Fruens Alle	11	1954
Fruens Alle	16	1919
Fruens Alle	18	1919
Fruens Alle	23	1900
Gudmevej	2	1900
Gudmevej	4	1912
Gudmevej	6	1912
Gudmevej	8	1920
Gudmevej	10	1916
Gudmevej	12	1926
Gudmevej	16	1877
Gudmevej	18	1935
Gudmevej	20	1934
Gudmevej	22	1947
Gudmevej	24	1946
Gudmevej	26	1946
Gudmevej	28	1934
Gudmevej	30	1939
Gudmevej	32	1939
Gudmevej	34	1950
Højdevej	1	1895
Højdevej	5	1915
Højdevej	6	1934
Højdevej	7	1922
Højdevej	9	1930
Højdevej	11	1952
Langgade	2	1917
Langgade	3	1900

Langgade	4	1910
Langgade	5	1871
Langgade	6	1905
Langgade	8	1917
Langgade	9	1900
Langgade	10	1870
Langgade	11	1904
Langgade	12	1907
Langgade	13	1902
Langgade	14	1880
Langgade	15	1950
Langgade	17	1917
Langgade	18	1898
Langgade	19	1877
Langgade	21	1927
Langgade	24	1870
Langgade	25	1897
Langgade	27	1897
Langgade	29	1897
Langgade	33	1927
Langgade	35	1900
Larsensvej	2	1905
Mejerivej	2	1904
Mejerivej	3	1938
Mejerivej	4	1935
Mejerivej	6	1935
Mejerivej	8	1908
Mejerivej	18	1900
Niels Juelsvej	2	1935
Niels Juelsvej	3	1934
Niels Juelsvej	4	1935
Tingstedet	2	1946
Tjørnevej	2	1910
Tjørnevej	4	1947
Tjørnevej	5	1900
Tjørnevej	9	1900
Østergade	2	1900

Østergade	3	1887
Østergade	4	1920
Østergade	5	1900
Østergade	6	1927
Østergade	7	1918
Østergade	8	1905
Østergade	9	1905
Østergade	10	1887
Østergade	11	1922
Østergade	12	1897
Østergade	13	1850
Østergade	14	1912
Østergade	15	1922
Østergade	17	1925
Østergade	18	1900
Østergade	19	1903
Østergade	21	1900
Østergade	22	1903
Østergade	23	1914
Østergade	24	1893
Østergade	25	1917
Østergade	26	1877
Østergade	27	1936
Østergade	28	1939
Østergade	29	1937
Østergade	31	1938
Østergade	33	1941
Østergade	34	1912
Østergade	35	1943
Østergade	37	1944
Østergade	38	1936
Østergade	39	1944
Østergade	40	1939
Østergade	41	1946
Østergade	43	1958

Svendborg Kommune
Miljø og Teknik
Byg og Byudvikling
Plan
Frederikshøj 4, 1. sal
5700 Svendborg

Layout: Svendborg Kommune, juni 2023
Fotos og illustrationer: Forsidefoto af Marianne Tolstrup. Øvrige fotos og illustrationer af Svendborg Kommune eller krediteret ved brug.

Svendborg
Kommune

